

EFFECTIVITEIT VAN GEWELDLOZE SOCIALE VERDEDIGING

Een bijzondere ‘transformatie’ vond omstreeks 2008 plaats naar aanleiding van een Conferentie in de stad Colorado Springs (VS) over de **effectiviteit van geweldloze sociale verdediging**. Maria Stephan, een van de organisatoren, had onder andere politicoloog Dr. Erica Chenoweth (van de Universiteit van Colorado in Boulder) uitgenodigd. Als deelnemers voorbeelden inbrachten van succesvolle inzet van actieve geweldloosheid reageerde Erica steeds met voorbeelden waarin de geweldloze aanpak mislukt was en hoe geweld tot succes leidde.

Dit bracht Maria ertoe haar het volgende voor te leggen: **“Als je er zo zeker van bent dat geweldloosheid niet zo goed werkt als geweld, dan daag ik je uit om dat te bewijzen!”** Erica nam de uitdaging aan en Maria werd haar mede-onderzoekster.

1) Zij waren de eersten die alle 323 bekende gevallen bestudeerden van omvangrijke gewelddadige en geweldloze campagnes voor de omverwerping van een dictatoriale regering of voor territoriale bevrijding, in de peri de 1900 – 2006, en waarbij meer dan 1000 personen betrokken waren.

Dr. Maria Stephan en Dr. Erica Chenoweth

Het bleek dat geweldloze campagnes tien keer meer kans hadden (dan gewelddadige campagnes) om binnen vijf jaar tot democratie te leiden. Democratische regeringen kwamen, na gewelddadige campagnes, slechts in 5 procent van de gevallen tot stand. Slechts 23% van de gewelddadige opstanden bereikten hun doel, vergeleken met 56% van de geweldloze opstanden. Van de 25 grootste bewegingen waren er 20 geweldloos, met 4x meer deelnemers dan er bij gewelddadige bewegingen waren.

Hun bevindingen beschreven ze in “Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict”, 231 pag. New York – 2011. Inmiddels is Erica (wier voorouders van Indiaanse oorsprong zijn) een veelgevraagd spreekster [o.a. TED talk: The success of nonviolent civil resistance (TEDx Boulder). [Bron: ‘Surprising Power of Active Nonviolence’, pag.21-22.]

16 voorbeelden

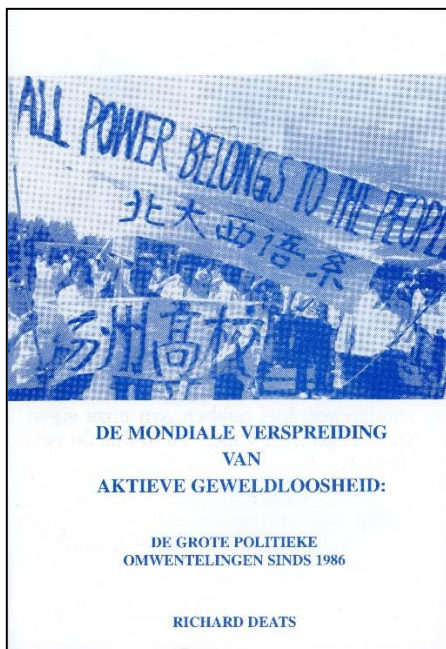
2) In de brochure “De mondiale verspreiding van actieve geweldloosheid: **de grote politieke omwentelingen sinds 1986**” worden een aantal van die ‘omwentelingen’ besproken zoals: hoe op de **Filippijnen** miljoenen mensen in 1986 de wereld verrasten door op geweldloze wijze de brute dictatuur omver te werpen van Ferdinand Marcos, die bekend stond als “de Hitler van Z.O.-Azië”. Deze beweging, door de mensen zelf ‘People Power’ (‘de kracht van het volk’) genoemd, liet op verbazingwekkende wijze de kracht van actieve geweldloosheid zien. De Rooms-Katholieke Kerk speelde hierbij een belangrijke rol. **“De bisschoppen zien het als een ernstige morele plicht van het Filipijnse volk de regering op vreedzame en geweldloze wijze te dwingen ‘het kwaad dat zij het volk heeft toegediend’ te corrigeren.”**

3) Eveneens rond 1986 gingen de mensen van **Haïti** moedig en vastberaden tot geweldloos verzet over via demonstraties, protestmarsen en gebedsbijeenkomsten tegen de wrede dictatoriale regimes van vader en zoon Duvalier, die het veld moesten ruimen.

4) Met betrekking tot het **Palestijns-Israëliisch conflict** ontstond de massale Intifada*-beweging, 1987 tot 1991, (*Arabisch voor 'van zich af schudden'), welke in belangrijke mate gebaseerd was op het gebruik van geweldloze methoden zoals: stakings-acties; het aanleggen van overwinningstuinen in betwiste gebieden; boycot-acties van in Israël gemaakte producten; belastingweigering; solidariteits-demonstraties bij politiebureaus waar onschuldige plaatsgenoten gevangengezet waren; het oprichten van alternatieve instellingen om de Palestijnen zelfvoorzienend te maken.

Dit leidde onder andere tot geheime ontmoetingen tussen Israëliische en Palestijnse leiders, waardoor stap voor stap een toenemend onderling begrip ontstond. De regering van Noorwegen verleende hen gastvrijheid door een serie geheime ontmoetingen mogelijk te maken, welke leidden tot het akkoord tussen de Israëliërs en de PLO dat in sept.1993 in het Witte Huis in Washington tussen Arafat en Rabin getekend werd. Helaas werd de Israëliische premier Rabin in 1995 door een 25-jarige landgenoot vermoord. Het wegvallen van Rabin verzwakte de vredeskrachten aan Israëliische kant.

5) Met het aantreden van Gorbatsjov als secretaris-generaal van de Communistische Partij van de **Sovjet-Unie** van 1985 - 1991 (en president van 1990 -1991), begon een periode van ingrijpende veranderingen waarin de methoden van geweldloze strijd massaal werden ingezet, de Berlijnse Muur op vreedzame wijze doorbroken werd en de Koude Oorlog (1945-1991) tussen het kapitalistische westen en het communistische oosten (Oost-Europa en China met een aantal omliggende staten) tot een eind kwam.

6) De bezetting door de legers van het Warschau Pakt in 1968 van **Tsjechoslowakije**, waar politiek leider Alexander Dubček zich voor een 'socialisme met een menselijk gezicht' in zette, zou binnen een paar dagen beklonken zijn. Maar dat pakte heel anders uit toen bleek dat de bevolking op onverwacht creatieve en geweldloze wijze reageerde. Richtingborden op de snelwegen werden omgedraaid en straatnaam-bordjes verhangen om de binnenvallende troepen in verwarring te brengen. Studenten brachten tanks tot stilstand door op de weg te gaan zitten waarna ze op de tanks klommen om met de bemanning te praten. De mensen gingen de invallers niet te lijf maar weigerden elke samenwerking. Clandestiene radioberichten hielden de moraal van de burgers hoog en gaven belangrijke informatie en instructies door zoals oproepen voor algemene stakingen van één uur. Het duurde acht maanden alvorens de bezetters hun doel hadden bereikt. Dit geweldloze verzet van een volk werd de inleiding tot

Richard Deats (8 febr.1932 - 7 apr.2021) wat de jaren erna zou volgen.

7) In **Polen** werd in 1980 de vakbeweging Solidarność ('Solidariteit') opgericht welke haar oorsprong had in diverse stakingscomités op de werven van Gdansk, Gdyna en Sopot. in de jaren zeventig. Lech Walesa (een bij een vorige staking ontslagen elektriciën) was de aanvoerder van de bond. Opmerkelijk was dat de samenwerking tussen de arbeiders, intellectuelen en de Rooms-Katholieke Kerk van cruciaal belang zou blijken bij het succes van Solidarność dat drie kernpunten had: 1. Principiële geweldloosheid; 2. alleen realistische concessies eisen; 3. de communistische machthebbers een (morele) spiegel voorhouden. De be-

weging sloeg zo aan dat er eind 1981 al 10 miljoen leden waren, en mensen begonnen vanaf de basis een alternatieve samenleving op te bouwen en te leven “alsof ze vrij waren”. Binnen de schil van de oude samenleving ontwikkelde zich een nieuwe. En toen er in 1989 vrije verkiezingen gehouden werden vond er een geweldige aardverschuiving plaats en won Solidarność.

8) Inmiddels broeide het ook in de **Baltische staten**, met als eerste Letland (okt.1988). Daar werden door het volk wetgevende instellingen gekozen waardoor het monopolie van de Communistische Partij gebroken werd. Al snel volgden Estland en Litouwen. Meer dan twee miljoen mensen vormden op 23 aug.1989 een ‘menselijke ketting’ welke de hoofdsteden van Estland, Letland en Litouwen (\pm 600 km) met elkaar verbond. Men wilde onder het juk uit van het Sovjet-bestuur.

9) In zijn functie als opperbevelhebber van het leger pleegde Pinochet, samen met een aantal officieren, in 1973 een staatsgreep in **Chili** waarbij de zittende president Allende om kwam. Een periode van terreur en dictatuur volgde. Vanwege toenemende geweldloze binnenlandse oppositie en grote internationale druk om het democratiseringsproces in het land een kans te geven liet hij in **1988** een **referendum** organiseren. Hieruit bleek dat de Chilenen een terugkeer naar de democratie wensten. Pinochet trad, na een overgangsperiode, af als president en een proces van herstel van de democratie en de sociale omstandigheden werd in 1990 ingezet.

10) Een grote ‘doorbraak’ kwam op **9 nov.1989** met de **val van de Berlijnse Muur**, wat er toe leidde dat de twee-deling van Duitsland en haar hoofdstad Berlijn ongedaan gemaakt werd.

11) **Litouwen** was op **11 maart 1990** de eerste Sovjetrepubliek die openlijk de **onafhankelijkheid** uitriep. Dit ging Moskou te ver en in januari 1991 trokken keurtroepen van het Rode Leger naar de hoofdstad Vilnius. Maar in plaats van zich over te geven, of om op te roepen de wapens op te nemen, deed Litouwen een beroep op de burgers om “*zich te houden aan de principes van verzet door middel van geweldloze ongehoorzaamheid en politieke en sociale non-coöperatie*”. De Litouwers volgden dit advies op en zetten hiermee hun geweldloze en onafhankelijke koers voort.

12) In **juli 1990** gingen 100.000 arbeiders in de kolenindustrie van **Siberië** in staking en deze staking verspreidde zich westwaarts naar de Oekraïne. De mijnwerkers waren zeer gedisciplineerd en hadden hun eigen ordediensten; ze sloten de drankwinkels in de mijnsteden en kwamen samen voor massabijeenkomsten. Overal werden de verkiezingen democratischer wat ertoe leidde dat hervormingsgezinde kandidaten gekozen werden. De verkiezingen van 1989 waren de meest vrije sinds de revolutie van 1917.

13) **Gorbatsjov**, sinds 1985 secretaris-generaal van de Communistische Partij, werd op 15 maart 1990 tot president gekozen. Elementen uit de Communistische Partij, de KGB en het leger vormden het ‘Comité voor de Noodtoestand’, voerden op **19 augustus 1991** een staatsgreep uit. Gorbatsjov kreeg huisarrest in zijn vakantiehuis op de Krim. Maar dan vormt zich een **massale menselijke blokkade** om het ‘Witte Huis’ (het Russische Parlementsgebouw) te beschermen tegen een op handen zijnde bezetting door coupe-getrouwe legereenheden. Het lukt Boris Jeltsin om het leger aan zijn kant te krijgen en onder zware druk treedt het ‘Comité

voor de Noodtoestand' op 22 augustus af. Gorbatsjov wordt in zijn functie hersteld maar het is Jeltsin die de touwtjes in handen neemt. Op 26 december 1991 treedt Gorbatsjov af.

14) Het brute beleid van de **Zuid-Afrikaanse overheid** bracht bij velen de overtuiging dat apartheid uiteindelijk zou leiden tot een uitbarsting van geweld en dat via geweldloze strijd zo'n racistisch regime niet verslaan kon worden. Toch was de kern van de verzetsbeweging in de basis geweldloos: onder andere via het onderwijs, de wakes, massabijeenkomsten, marsen, petitie's, boycots, gebedsbijeenkomsten, vastenacties en burgerlijke ongehoorzaamheid. Een grote rol speelden: a) de kerken die een programma voor het hele land in gang zetten dat zij "effectieve geweldloze actie" noemden; b) de studentenbeweging die massale geweldloze acties in gang zette; c) de internationale afkeuring alsmede de culturele boycot en handels-boycot m.b.t. Zuid-Afrika; d) het voorbeeld van de geweldloze burgerrechtenbeweging van M.L.King in de Verenigde Staten. Dit schiep een klimaat waarin de Zuid-Afrikaanse regering onder leiding van president De Klerk de stap zette om **in 1990 tot hervormingen** te komen en het ANC (Afrikaans Nationale Congres) te erkennen. Nelson Mandela, de eerste leider van de militaire tak van het ANC en in 1963 veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf, werd vrijgelaten en kreeg een belangrijke rol toebedeeld op voorwaarde dat hij zich van het oproepen tot geweld onthield. Hier hield hij zich aan en zette hij zich in voor een vreedzaam einde van het apartheidsregime en het leggen van de funderingen voor een nieuw democratisch Zuid-Afrika.

15) IJzige kou, sneeuwbuien, regen en intimidatie door politietroepen kon de oppositie en de studentenbeweging in **Servië** er niet van weerhouden om 88 dagen onafgebroken te demonstreren voor erkenning van de uitslag van de in november **1996** gehouden democratische verkiezingen. Het vastberaden geweldloze karakter van de, vaak ludieke, acties bracht een golf van sympathie teweeg in alle delen van de wereld.

Mede vanwege buitenlandse politieke druk kwam de regering Milosovic tegemoet aan een van de belangrijkste eisen van de oppositie om de verkiezingsuitslag, van 24 sept.2000, te respecteren. Zo'n 200.000 betogers kwamen in Belgrado bijeen om hun eis kracht bij te zetten. Op 5 oktober viel de regering en trad Milosovic af. Vervolgens stelde de Amerikaanse regering de nieuwe machthebbers een ultimatum dat op 31 maart 2001 afliep: zij eisten de arrestatie van Milošević in ruil voor verdere financiële hulp. Op **1 april 2001** werd hij in zijn villa te Belgrado gearresteerd en vanaf 12 mei 2002 stond hij voor het Joegoslavië-tribunaal, in Den Haag, terecht voor oorlogsmisdaden. Aldaar overleed hij op 11 maart 2006 aan een hartinfarct.

16) "**Democratie is de institutionalisering van het geweldloos oplossen van problemen** met betrekking tot de sociale orde. Onderwijs, conflictoplossing, strijd voor gerechtigheid via geweldloze directe actie, organisaties opzetten om aan speciale behoeften te voldoen, stemmen over bepaalde zaken, besluitvormingsprocessen bij geschillen, wetten maken om veranderingen en hervormingen tot stand te brengen – dit is in wezen allemaal 'geweldloosheid'. Democratische landen zijn het meest trouw aan hun waarden wanneer ze op geweldloze wijze met andere landen omgaan via diplomatie, verdragen, wederzijds respect en billijkheid. Geweldloze Bewegingen hebben in veel landen een lange en opmerkelijke geschiedenis: vanaf de strijd van de arbeidersbeweging, de vredesbeweging, de milieubeweging en de bewegingen voor de rechten van vrouwen en democratiserings-bewegingen, tot die van de huidige bewegingen voor mensenrechten, minderheden en onderdrukte groepen," schrijft Richard Deats die 33 jaar voor de International Fellowship of Reconciliation (IFOR - USA) gewerkt heeft. (Bron: "De Mondiale Verspreiding van Aktieve Geweldloosheid: de grote politieke omwentelingen sinds 1986", SVAG-publicatie Algemeen 14, 1998.)